

Ausèths de noste : los mèrlos (1)

Que'ns vam interessar uei a un aute ausèth hèra familhèr : *lo mèrlo*. Que's ditz tanben, segon los parçans gascons, *mèrle* o *mèrli*. Qu'ei plan present en la cultura nosta. En quauquas cançons :

- *Quan lo mèrlo va tau prat...*
- *Sus la nosta trilha i a nau ausèths qui cridan...*

En quauques condes tanben :

- *Lo mèrlo e lo gai*
- *Lo renard e la merleta*
- *Lo renard, lo mèrlo e lo can pignon*

Que trobam arrepoèrs com aqueste :

Au mèrlo sadoth ⁽¹⁾

Las cerisas que son amaras.

Lo mèrlo qu'ei gormand e qu'aima hèra aquera fruta. Totun, quan n'a pro minjat, qu'ei arregolat, qu'ei sadoth e non las aprecia pas mei. Aqueth arrepoèr que's pòt dísar tau monde qui son harts de tot. ⁽³⁾ Que son, per exemple, mainats qui, per Nadau, ⁽³⁾ an ua pièla ⁽⁴⁾ de resents ⁽⁵⁾ e qui ne'n tienen pas gran cas.

⁽¹⁾ « rassasié » ⁽²⁾ « blasés » ⁽³⁾ « à l'occasion des fêtes de Noël » ⁽⁴⁾ « une pile, une grande quantité » ⁽⁵⁾ « cadeaux »

Adara un dísar trufandèc ⁽¹⁾ quan s'i parla d'ua hemna drin negra : ⁽²⁾

Qu'ei blonda com la co(d)a d'un mèrlo !

Entà començar, precisem que l'adjectiu *negre* qui's ditz tanben *ner*, n'a pas nada connotacion pejorativa o, sordeish, ⁽³⁾ racista. Que'm rapèla, la mair, en parlant d'un endret ⁽⁴⁾ deu son vilatge de Lobienh que disè atau :

Aquera familha que son drin negres !

Aqueth monde qu'èran bearnés de soca, cap e tot com disen, mes d'estar hèra bruns -qu'ei vertat que n'èran !- que susprenè quauque drin lo vesiat. ⁽⁵⁾ Totun, non i avè pas nat maishantèr de cap ⁽⁶⁾ ad aquera vielha familha.

Tornem suu noste dísar qui s'amerita quauques comentaris. Precisé que qu'ei antifrastic pr'amor que ditz lo contra de la realitat. En efèit, la hemna n'ei pas blonda, qu'ei hèra bruna ! La referéncia au mèrlo qu'ei donc tà la color de la pèth. Qu'aurén podut mentàver la pluma. Non, qu'ei la coa ! Alavetz, qu'avem lhèu ua metafòra entà evocar lo sèxe masculin, sustot quan sabem que lo mèrlo e pòt designar un òmi drin coquin. Entà clavar, que podem supausar qu'aquera locucion qu'ei de las peberudas ⁽⁷⁾ e que's ditz de cap a ua hemna qui n'a pas paur a la bruma. ⁽⁸⁾

En la cultura tradicionau qu'avem atau locucions dab sosentenuts qui non son pas tostemps de bon comprèner per las generacions joenas. Autes còps, lo monde qu'avèn las claus, los adultes que podèn arríder se'n e los mainats, enquèra innocents, escotar shens comprèner lo grad dusau. ⁽⁹⁾

⁽¹⁾ « moqueur » ⁽²⁾ « très brune » ⁽³⁾ « pire » ⁽⁴⁾ « une ferme » ⁽⁵⁾ « le voisinage » ⁽⁶⁾ « à l'égard, envers » ⁽⁷⁾ « licencieuse » ⁽⁸⁾ « qui n'a pas froid aux yeux » ⁽⁹⁾ « deuxième degré »

Vocabulari : camotòt

- *Diga'm Bernat, l'aute dia que'm passegèi en velò peus ahitaus * de Castèlbon. De l'aut part de Bergeret qu'an bastit duas maisons. Qu'ei lo Loïs de Bergeret qui s'a venut un tròc de tèrra ?*
- *Non, briga. Aqueth camotòt n'èra pas de Bergeret. Qu'èra de Lahita.*

Haut o baish** dinc au sègle XVII lo monde que disèn lo [camp] en prémer suu p e los diminutius qu'èran donc *campet* o *campòt*. Puish lo monde qu'an prononciat [cam]. Lo diminutiu popular *camòt* qu'èra en concurréncia dab lo nom de l'espata deu pòrc, qu'an dit *camotòt*. Donc *campet* e *campòt* que son estats hargats sus la fòrma etimologica e *camotòt* sus la fòrma fonetica.

* « hameaux, terres éloignées du centre du village, à la limite de la commune voisine » ** « à peu près »